

THE THEORY OF THE ORIGIN OF ONOMATOPOEIC WORDS.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10142781>

Maxsudova Xosiyatbonu Utkirbek qizi

ADCHTI is a teacher of the Department of English Language and Literature

ABSTRACT

Any system in a language is considered as a complex hierarchial formation in which different interconnected levels are distinguished. Thus, each system can be considered both as one of the elements of higher-order system (architism) and in turn as a system of elements representing lower-order systems (lower systems). In this you will see the origin of onomatopoeic words.

Key words

Sound visual system, evolution, symbolism,

ONOMATOPIK SO'ZLARNING KELIB CHIQISH NAZARIYASI.

Maxsudova Xosiyatbonu Utkirbek qizi

ADCHTI Ingliz tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Tildagi har qanday tizim murakkab ierarxik shakllanish sifatida qaraladi, unda turli xil o'zaro bog'liq darajalar ajralib turadi. Shunday qilib, har bir tizimni yuqori tartibli tizimning elementlaridan biri ("arxitektizm") sifatida ham, o'z navbatida quyi tartibli tizimlarni ("quyi tizimlar") ifodalovchi elementlar tizimi sifatida ko'rib chiqish mumkin. Ushbu maqolada onomatopik so'zlarning kelib chiqishi ko'riladi.

Kalit so'zlar

Arxitektizm, ovozli vizual tizim, evolyutsiya, simvolizm, auslaut.

Ovoz-vizual tizim - bu til arxitektimasining bir qismi bo'lib, uning so'zlarida - so'z fonemalari va denotat belgisi o'rtasida zaruriy, muhim, takroriy va nisbatan barqaror, fonetik (birinchi navbatda) motivli aloqa mavjud.

OVT (ovozli vizual tizim) ikkita kichik tizimga bo'linadi - onomatopik va ramziy ovozli.

OVTning markaziy elementi tovushli tasvirli so'zlardir. Ovozli-tasvirli so'zlar nafaqat tilning zamonaviy so'zlovchilari tomonidan tovush va ma'no o'rtasidagi ixtiyoriy bog'liqlik sifatida qabul qilinadigan so'zlar, balki evolyutsiya jarayonida

bu bog'liqlik yashiringan barcha so'zlardir.

O'zining markaziy elementi bo'lgan so'zga nisbatan aniqlangan onomatopik quyi tizim - bu o'zaro bog'liq bo'lgan fonetik (birinchi navbatda) tovushga asoslangan so'zlarning kichik to'plami. Ovozli - ramziy quyi tizim - bu fonetik o'zaro bog'liq bo'lgan so'zlarning kichik to'plamidir. Ovoz - vizual tizim o'zaro bog'langan fonetik turtki bo'lgan so'zlar to'plamidir.

S.V.Voronin to'g'ri ta'kidlaganidek, - "so'z markaziy, ammo OVTning yagona elementidir". OVTning eng muhim xususiyatlaridan biri shundaki, unda bir qator boshqa darajali elementlar - fonema belgilari, fonemalar, bir qator morfemalar, mikromatnlar ham ishtirok etadi.

Shuning uchun, OVTning eng to'liq tipologik ta'rifi quyidagi shaklda paydo bo'ladi:

bu so'z va fonemalar o'rtasida muntazam, ixtiyoriy, fonetik (birinchi navbatda) turtki bo'lgan bog'lanish mavjudligidan iborat tizim yaratuvchi xususiyatga ega bo'lgan turli darajadagi elementlar - tilning arxitekturalari to'plamidir, bu raqamlash motivi va tuzilish munosabatlarining (sintagmatik, paradigmatic, ierarxik), faoliyat ko'rsatishi, yaratilishi, rivojlanishi va o'zgarishi bilan tartibga solinadi.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, tovushli-vizual so'z OVT elementi hisoblanadi, chunki onomatopeya tildagi tovush-tasvirli lug'atning namoyon bo'lish shakllaridan biridir. Ilmiy adabiyotlarda onomatopik lug'atning turli xil ta'riflari mavjud. Asosan onomatopeya jonli va jonsiz narsalar (S.V.Voronin, S.Kudaybergenov, V.Skalichka, V.P.Tretyakova, M.Xudaykuliyeu) tomonidan yaratilgan turli tovushlarga taqlid qilishdir. Biz onomatopeyani turli tirik mavjudotlar tomonidan yaratilgan tovushlarni nutqqa taqlid qilish deb tushunamiz. Uzoq vaqt davomida onomatopeyani o'rganish tovush simvolizmini o'rganishdan ajratilmagan.

Tovush simvolizmi nazariyasi shuni ko'rsatadiki, tovushsiz voqelik hodisalarini bildiruvchi ko'p so'zlarda tovush yoki tovushlar guruhining o'zlarining signal berish qobiliyatiga asoslanib, so'zning ma'nosi va uning tovush qobig'i o'rtasida ma'lum bir moslik mavjud".

Onomatopeya nazariyasi muxoliflari uni tilning paydo bo'lishi uchun ijtimoiy shart-sharoitlarni kam baholagani va onomatopeya tamoyilini mutlaqlashtirgani uchun haqli ravishda tanqid qilib, shu bilan birga onomatopeyaning ahamiyatini asossiz ravishda kamaytirdilar" (Lingv, Ensiklopediya lug'ati).

XX asrning 50-80-yillaridagi tadqiqotlar tilning paydo bo'lishida onomatopeya juda muhim rol o'ynaganligini isbotlaydi (Budagov: 1965, Gazov-Ginzberg: 1965, Skalichka: 1967, Spirkin: 1957, Yakushin: 1984).

Imitativlar va ovozli signalizatsiya nazariyasining taniqli tadqiqotchisi G.E.

Kornilov ma'lum bir qabilalar, millatlar, elatlar tillarini (dialektlarini) hisobga olmagan holda, inson tili / inson nutqi rivojlanishining kamida uchta sifat jihatidan farq qiladigan bosqichini ajratib ko'rsatishni maqbul deb hisoblaydi.⁴¹ U quyidagi bosqichlarni belgilaydi:

Birinchi bosqich pre-imitativ (tovushli signalizatsiya, ma'lum darajada maymunning qichqirig'iga o'xshaydi).

Ikkinchi bosqich - keyinchalik zamonaviy tillarning haqiqiy taqlid fondida - onomatopik ildizlarning bir qismi sifatida o'z aksini topdi.

Uchinchi bosqich yozma nutqning eng qadimgi tasvirlaridan boshlab hujjatlashtirilgan va hozirgi kungacha davom etmoqda.

Har qanday tilning leksik tarkibining taqlid fondining nisbiy barqarorligini inobatga olgan holda, inson nutqi rivojlanishining ikkinchi, taqlid bosqichini ko'proq yoki kamroq bo'laklarga bo'lib o'rganishning real imkoniyati mavjud. Taqlidchilar tomonidan u yoki bu tildagi asl fonetik shakl asosiy modellar tomonidan vaqti-vaqti bilan yangilanib turadi.

Insonning to'g'ri nutqiga asos solib, ingliz tilining olis materiallarida taqlid qilish - bu ularning ahamiyati. Biroq, ularning asosiy kamchiliklari quyidagilardan iborat. Fröhlich va Marchand tasnifining maqsadi denotatsiya bilan o'zaro bog'liqligiga ko'ra onomatoplar guruhini berishdir, ya'ni, til birliklarining turlarini ular belgilagan turlar va ekstralingvistik, akustik birliklar bilan o'zaro bog'liqligiga ko'ra ajratib ko'rsatish. Biroq, bu maqsadga mualliflar qisman erishadilar, chunki onomatopik so'zlar ular tomonidan fonemalarga (/p-/ , /b-/ , /s-/ va boshqalar) ko'ra tasniflanadi, lekin fonemalarning turlari bo'yicha emas.

Rossiyada M.V.Lomonosov bu muammoga qiziqish bildirgan. XVII-IXX-asrlarda tilning kelib chiqishi haqidagi onomatopik nazariyalar keng tarqaldi.

Onomatopeya nazariyasiga ko'ra, butun til ham, uning alohida so'zlari ham o'ziga xos tovush taqlididan boshqa narsa emas.

Mushuk miyovlaydi, qurbaqa qurrullaydi, ot kishnaydi va hokazo deyishganda, bu fe'llarning nomining o'zida (miyovlamoq, qurullamoq, kishnamoq) bu harakatlarning xususiyatlari imitatsiya orqali beriladi. "Miyovlamoq" fe'lida mushuk chiqaradigan miyov-miyov eshitilgandek, qurbaqaning qurullashi, otning kishnashi va hokazolar idrok qilinadi." (Budagov: 1965, 335).

Onomatopeya nazariyasi kuchli va zaif tomonlarga ega. "Onomatopeya nazariyasining so'zlarda tovush va ma'no o'rtasidagi boshlang'ich bog'lanish mavjudligini tan olish va bu bog'lanishning tabiatini bilish kerak. Yuqorida aytilganlar inson nutqining taqlidning kelib chiqishi nazariyasi bilan yozma

⁴¹Kornilov G.E. Chuvash tilidagi taqlidlar: dissertatsiya avtoreferati. diss. filol. Fanlar / AzSSR Fanlar akademiyasi, - nomidagi Tilshunoslik instituti. Nasimi. Boku, 1989. - B.43.

yodgorliklar va zamonaviy tillardagi taqlidlarning kamtarona roli o'rtasidagi qarama-qarshilikni anglatadi. Hozirgacha onomatopeya nazariyasini o'rganuvchi tilshunoslar orasida taqlidga qaysi leksik birliklarni kiritish mumkinligi borasida bir fikrga kelinmagan. Shubhasiz, tadqiqotchilarning aksariyati taqlidlarning - eksklyuzivligini leksik-semantik guruh sifatida tan oladi. Tilda bir guruh so'zlar mavjud bo'lib, ular ham kelib chiqishi, ham tuzilishi jihatidan boshqa so'z turkumlaridan keskin farq qiladi. Bu onomatopik va majoziy so'zlarga tegishli.

Xulosa qilib shuni aytadigan bo'lsak onomatopeyaning tarixi uzoq trixga borib taqaladi ya'ni insoniyat paydo bo'lgan davrga o'sha davrdan buyon bu ish ustida qizg'in muhokamalar olib borilmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI

1. Meshkov O.D. Zamonaviy ingliz tilidagi lug'at. - M.: Vyssh, shkola, 1985. - 186 p.
2. Nikolskiy A.A. Qushlarning xulq-atvorining akustik signalizatsiyasi va ekologiyasi. -M., 1984. -199 b.
3. Shlyaxova S.S. Rus nutqida onomatoplarning turlari va funktsiyalari: avtoref. diss. filol. Fan. Dok. -L., 1991. -16 b.
4. Silaeva O.L. Shovqin bioakustik va biolingvistik signal sifatida, repellent ta'sirning prototipi // Zamonaviy biologiyaning yutuqlari. -M. 1996. - V. 116, 2-son. 147-157.
5. Sapir E. Tilshunoslik va madaniyatshunoslikka oid tanlangan asarlar (A.E.Kibrik tahriri ostida).-M: Taraqqiyot, 1993. - 655 b.
6. Voronin S. Bir jumboqqa qarshi chiqish: tovush ramziyligining asoslari // "Tilning kelib chiqishi" jamiyatining o'n birinchi yillik yig'ilishi. tezislar. 1995.- p. 26-27.
7. Voronin S. Sinfda tovush ramzi // IATEFL. Birinchi xalqaro LATEUM-MAAL konferensiyasi. (Zvenigorod, 1991 yil sentyabr). LATEUM-MAAL axborotnomasi. Moskva, 1992. - B. 30.